

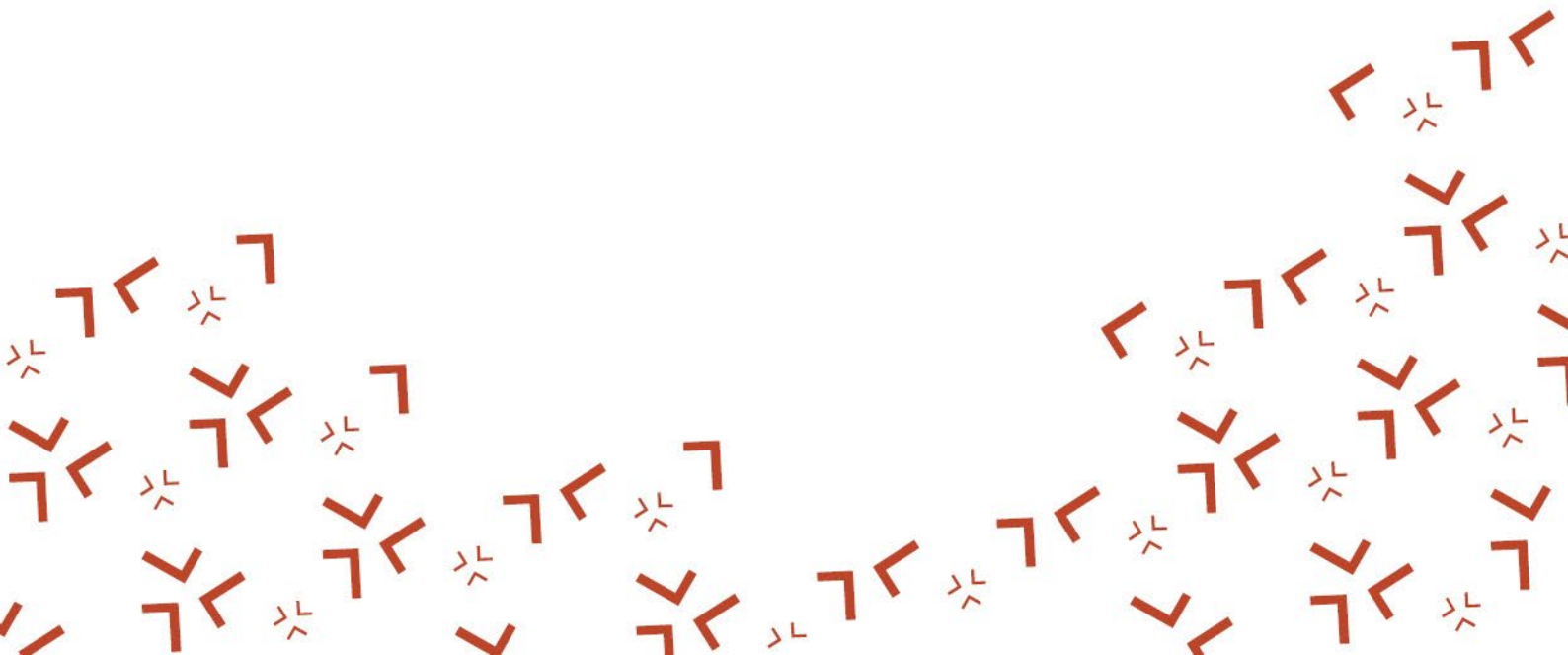
Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (kustantajan versio).

Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat saattavat poiketa alkuperäisestä julkaisusta.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Löf, J. & Riihiniemi, N. 2022. Yhteistyöllä tulevaisuutta rakentamassa. Lumen – Lapin ammattikorkeakoulun verkkolehti (1).

URL: <https://www.lapinamk.fi/loader.aspx?id=dad5c5f2-575c-4a46-bb0f-42db4765d60b>

Yhteistyöllä tulevaisuutta rakentamassa

Jonna Löf, KM, koulutusasiantuntija, LUC Opetus- ja oppimispalvelut

Niina Riihiniemi, KM, HTM, koulutusasiantuntija, tiimivastaava, LUC Opetus- ja oppimispalvelut

Asiasanat: jatkuva oppiminen, toisen asteen koulutus, korkeakoulu, yhteistyö, kehittäminen

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision 2030 keskeisinä kehittämisaalueina ovat jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien lisääminen korkeakouluissa, toisen asteen kanssa tehtävä yhteistyö, korkeakoulutukseen pääsyn helpottaminen, työvoiman saatavuuden parantaminen sekä osaamis- ja koulutustason nostaminen. Tavoitteena on koko väestön osaamispääoman kasvu. Korkeakoulutuksen tulisi olla kaikkien saatavilla ja vuonna 2030 vähintään 50 prosenttia nuorista aikuisista (25–34-vuotiaat) olisi korkeakoulutettuja. (OKM 2017; Valtioneuvosto 2021.)

Toisen asteen koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen yhteistyöllä on merkittävä rooli yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamisessa. Tämän vuoksi koulutuksen järjestäjiä veloitetaan tekemään yhteistyötä sekä koulutusorganisaatioiden että alueen työ- ja elinkeinoelämän kanssa jatkuvan oppimisen edistämiseksi (vrt. OKM 2018; OKM 2019a; OKM 2019b: Ahola, Aittola, Salminen & Spoof 2020).

Toisen asteen koulutuksen ja korkeakoulujen yhteistyötä, yhteistyön tavoitteita ja kehittämiskohteita kuvataan Katse korkealle ja horisontti laajaksi – Näkökulmia ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen yhteistyöhön (OKM 2019a) sekä Katse korkealle: Näkökulmia lukioden ja korkeakoulujen yhteistyöhön -raporteissa (OKM 2019b). Yhteistyön kehittäminen edellyttää strategista tahtotilaa, korkeakoulutuksen rakenteiden vakiinnuttamista, systemaattista vuoropuhelua toimijoiden kesken, opiskelijoille suunnattua koulutustarjontaa, tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita sekä sujuvampaa siirtymistä korkeakouluopintoihin. (OKM 2019a; Karvi 2016).

Tässä artikkelissa kuvaamme Lapin ammattikorkeakoulun (Lapin AMK:n) ja lappilaisten toisen asteen koulutusorganisaatioiden kanssa tehtävää yhteistyötä ja sen kehittämistä. Toiminnan keskiössä ovat toisen asteen opiskelijat. Toisen asteen opetusta Lapissa antavat kolme ammatillista oppilaitosta, 21 lukiota ja neljä kansanopistoa. Toisen asteen opiskelijoita alueella on reilusti yli 10 000 (SVT 2021).

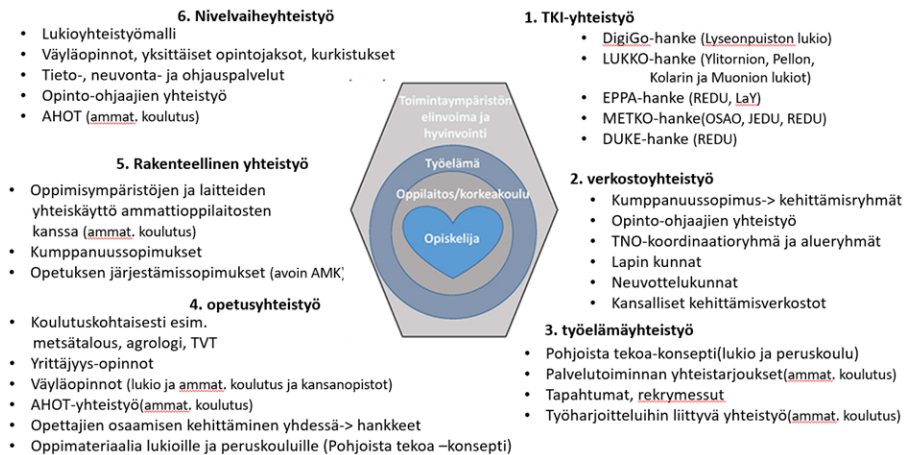
Lapin ammattikorkeakoulun ja toisen asteen oppilaitosten nykytila

Lukiosta korkeakouluun (LUKKO) -hankkeen yhtenä jatkotoimenpiteenä esitettiin Lapin AMK:n lukioyhteistyön nykytilan ja kehittämiskohteiden selvittämistä. Toisen asteen ja korkeakoulujen välistä yhteistyötä käsittelevien raporttien, jatkuvan oppimisen linjausten sekä aluekehitystehtävän perusteella alueellisen kehittämissuunnitelman laatimiselle oli selvästi tarvetta. Lisäksi ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto (ARENE) on käynnistänyt yhteistyön ammattikorkeakoulujen vetovoiman edistämiseksi. Tavoitteena on kehittää yhteistyötä alueen toisen asteen koulutusorganisaatioiden kanssa. Tarkoituksena on jakaa parhaita käytäntöjä ja laatia konkreettinen suunnitelma alueellisen toisen asteen yhteistyön edistämiseksi.

Lapin AMK:ssa toisen asteen yhteistyön kehittäminen käynnistettiin nykytilan kartoituksella keväällä 2020. Osaamispäälliköille sekä toisen asteen yhteistyötä tukevien hankkeiden projektipäälliköille toteutettiin kysely, jossa selvitettiin lukioyhteistyön ja ammatillisen toisen asteen yhteistyön nykytilaa. Kyselyyn vastasivat kaikki AMK-koulutusten osaamispäälliköt sekä kyseisten hankkeiden projektipäälliköt.

Kuviossa 1 on esitetty yhteenvetoa nykytilasta kyselyn tuloksiin perustuen jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittämisen timantin muodossa. Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittämisen timantti on esitelty Katse korkealle ja horisontti laajaksi -raportissa. Timantissa on kuusi kulmaa (nivelevaiheyhteistyö, opetusyhteistyö, rakenteellinen yhteistyö, TKI-yhteistyö, työelämäyhteistyö, verkostoyhteistyö), jotka kuvaavat kehittämisryhmän suosittelemia toisen asteen yhteistyön muotoja. Timantissa kiinnitetään huomiota jatkuvan oppimisen edistämiseen kokonaisvaltaisemmin, ei ainoastaan toiselta asteelta korkeakouluun siirtymiseen. (OKM 2019a.)

Lapin ammattikorkeakoulun ja toisen asteen oppilaitosten yhteistyö

Kuvio 1. Toisen asteen yhteistyön nykytila jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittämisen timantin mukaisesti (Riihiniemi 2020b).

Kartoituksen pohjalta voidaan todeta, että erilaisia yhteistyömuotoja ja kehittämishankkeita toisen asteen kanssa on paljon. Ammatillisen koulutuksen kanssa yhteistyötä oli selvästi enemmän kuin lukiokoulutuksen kanssa. Yhteistyömuodoista nivelvaiheyhteistyötä on kehitetty sekä ammatillisen koulutuksen että lukiokoulutuksen kanssa esimerkiksi Erilaisia polkuja pitkin ammattiin (EPPA) ja Lukiosta korkeakouluun -hankkeissa. (Riihiniemi 2020b.) EPPA ja LUKKO-hankkeissa on pyritty tavoitteellisesti vahvistamaan toisen asteen koulutuksen ja korkeakoulujen välistä yhteistyötä Lapissa. Yhteistyön tavoitteina on ollut kehittää opiskelijan joustavaa siirtymistä toiselta asteelta korkeakouluun, yksilöllisiä opintopolkuja sekä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita samalla edistäen koulutuksellista ja ohjauksellista tasa-arvoa. (Riihiniemi 2020a; Vartiainen, Löf ja Holopainen 2020.)

Nivelvaiheyhteistyö näyttäytyikin kyselyn perusteella systemaattisena kokonaisuutena. Kaikille Lapin toisen asteen opiskelijoille on tarjolla korkeakouluopintoja ja erilaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita (TNO-palveluita). Nivelvaiheyhteistyön kehittämiskohteeksi tunnistettiin lukioyhteistyön ja ammatillisen toisen asteen kanssa tehtävän yhteistyön toimintamallin yhtenäistäminen. Lisäksi lukioiden henkilöstön, erityisesti opinto-ohjaajien, kanssa tarvitaan lisää vuoropuhelua. (Riihiniemi 2020b.)

Kyselyn tulosten mukaan opetus- ja TKI-yhteistyötä on enemmän ammatillisen toisen asteen oppilaitosten kanssa. Opetusyhteistyö perustuu usein yksittäisten opettajien keskinäiseen yhteistyöhön tai hankkeissa tapahtuvaan opetussisältöjen ja käytäntöjen kehittämiseen. Uuden

lukiolain myötä lukioilla on velvoite tehdä yhteistyötä korkeakoulujen kanssa (HE 41/2018). Korkeakoulujen ja lukioiden välinen opetusyhteistyö erityisesti Lapissa on yksi toisen asteen yhteistyön kehittämiskohde. Tarvitaan systemaattista organisaatioiden välistä pedagogista yhteistyötä, jossa huomioidaan opetusyhteistyö, AMK:n oppimisympäristöjen hyödyntämisen mahdollisuudet, TKI-hankkeiden nivominen opetukseen sekä avoimen oppimateriaalin tuottaminen. (Riihiniemi 2020b.)

Timantissa kuvatuista kuudesta yhteistyön muodosta eniten kehittämistä vaatii kyselyn perusteella työelämäyhteistyö korkeakoulun ja toisen asteen oppilaitosten kesken. (Riihiniemi 2020b.) Tämä on noussut esiin myös seutukuntien lukioiden kanssa käydyissä keskusteluissa.

Yhteistyömuotojen kehittäminen edellyttää kiinteää rakenteellista vuorovaikutusta ja verkostoissa toimimista. Tulosten perusteella Lapin AMK toimii aktiivisesti erilaisissa valtakunnallisissa ja alueellisissa toisen asteen yhteistyöverkostoissa. Nykyisiä kumppanuuksia kehitetään ja uusia kumppanuuksia solmitaan. Lisäksi yhteistyösopimuksia esimerkiksi avoimen ammattikorkeakouluopetuksen järjestämissopimusten osalta on olemassa mutta niitä tarvitaan lisää. (Riihiniemi 2020b.)

Toisen asteen yhteistyön kehittäminen vuosina 2021–2022

Lapin AMK:n toisen asteen yhteistyön nykytilan kartoituksen tulokset olivat hyvin saman suuntaiset valtakunnallisten raporttien ja selvitysten tulosten kanssa (vrt. OKM 2018; OKM 2019a; OKM 2019b; Ahola et al.2020.) Nykytilan kartoituksen pohjalta lähdettiin syksyllä 2020 laatimaan toisen asteen yhteistyölle kehittämissuunnitelmaa. Suunnitelman tavoitteena on yksilön näkökulmasta tarjota mahdollisuus tutustua korkeakouluopiskeluun ja koulutuksiin, tukea korkeakouluopiskeluvalmiuksien kehittymistä sekä vahvistaa koulutusvalintoja ja edistää väyläopinnoilla korkeakouluun siirtymistä. Koulutuksen järjestäjien näkökulmasta tuloksellinen kehittämistyö edellyttää organisaatioiden johdon sitoutumista ja yhteistä tahtotilaa. Kehittämistyöllä edistetään opiskelijoiden ohjausta, sujuvia siirtymiä, koulutuksen vetovoimaa sekä henkilöstön yhteistyötä opetuksessa ja hankkeissa. Yhteistyön myötä toisen asteen oppilaitosten koulutustarjonta monipuolistuu ja laajenee tukien yksilöllisiä opintopolkuja. Lisäksi tavoitteena on kehittää koulutusorganisaatioiden ja työelämän välistä yhteistyötä.

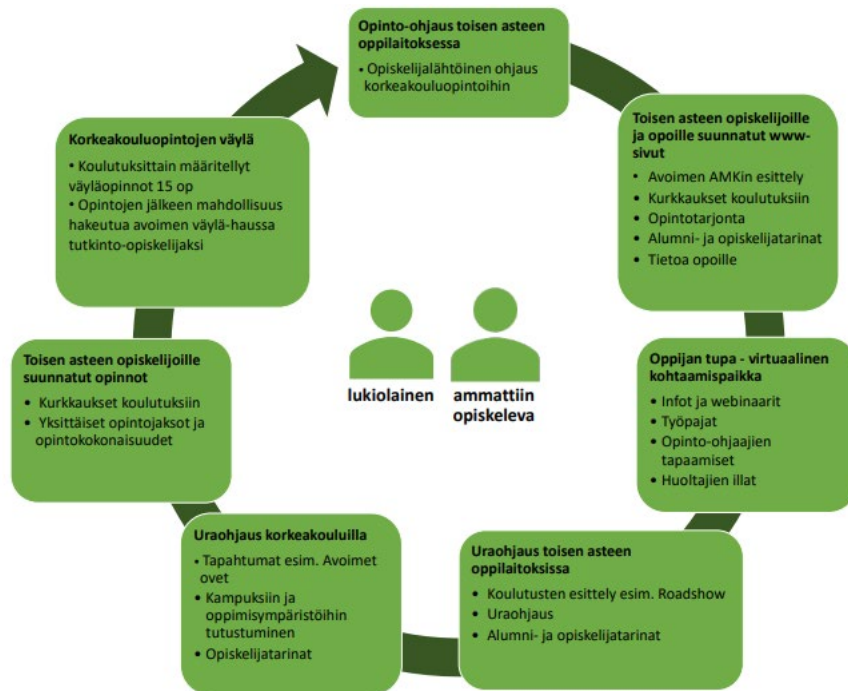
Kehittämissuunnitelman toimenpidekokonaisuudet ovat seuraavat: 1) Opiskelijat kiinnostuvat korkeakouluopinnoista ja opiskelevat AMK-opintoja, 2) ohjausyhteistyö sujuvan urasuunnittelun ja opiskelun tukena sekä 3) korkeakoulu oppimis- ja opiskeluympäristönä. Opiskelijat kiinnostuvat korkeakouluopinnoista ja opiskelevat AMK-opintoja kokonaisuuteen liittyen tärkeiksi teemoiksi nousivat viestintä eri kohderyhmille ja yhteistyön näkyväksi tekeminen sekä saavutettava opintotarjonta. Kehittämissuunnitelman mukaisesti vuoden 2021 aikana tuotettiin toisen asteen yhteistyön vuosikello, jossa on kuvattuna muun muassa vuosittaiset markkinointiin, hakeutumiseen ja ohjausyhteistyöhön liittyvät toimenpiteet. Lisäksi tuotettiin markkinointia ja ohjausta tukeva kuvio 2 Jatkuvan oppimisen mahdollisuuksista toisen asteen opiskelijalle.

Kuvio 2. Jatkuvan oppimisen mahdollisuudet toisen asteen opiskelijalle

Lukiosta korkeakouluun -hankkeessa tuotettiin Lapin korkeakoulujen lukioyhteistyömalli, jossa kuvataan korkeakoulujen ja lukioiden yhteistyötä (Riihiniemi 2020a). Erilaisia polkuja pitkin ammattiin -hankkeessa puolestaan luotiin toiminnallisen yhteistyön timantti, joka kuvaa yhteistyötä korkeakoulun ja ammatillisten oppilaitosten välillä (Vartiainen et al. 2020). Kehittämissuunnitelman yhtenä toimenpiteenä on lukioyhteistyömallin laajentaminen toisen

asteen nivelvaiheyhteistyön malliksi. Edellä mainittujen mallien pohjalta luotiin nivelvaiheyhteistyötä kuvaava Lapin AMK:n toisen asteen yhteistyömalli (kuvio 3).

Kuvio 3. Lapin ammattikorkeakoulun toisen asteen yhteistyömalli mukailien Lukiosta korkeakouluun -hankkeessa (ESR) tuotettua lukioyhteistyömallia.

Kehittämissuunnitelmaan on kirjattuna myös väyläopintojen kehittäminen. Tavoitteena on lukioväyläopintojen ja ammatillisten väyläopintojen sisältöjen ja laajuuksien yhtenäistäminen. Tarve yhtenäistämiseksi on tullut esiin yhteistyökumppaneilta ja Lapin AMK:n toimijoilta saaduista palautteista. Korkeakouluopintojen väylän (15 op) kehittäminen ja erillishaun valintaperusteiden yhtenäistäminen on meneillään koulutusten kanssa ja markkinointi alkaa keväällä 2022. Opintotarjonnan laajentamista ja saavutettavuutta edistetään väyliä lisäksi maksuttomien yksittäisten opintojaksojen ja kokonaisuuksien tarjonnalla sekä kurkkauksien määrän lisäämisellä.

Toisena toimenpidekokonaisuutena on ohjausyhteistyön kehittäminen sujuvan urasuunnittelun ja opiskelun tukena. LUKKO-hankkeessa tuotettiin toisen asteen opiskelijoille ja ohjaustoimijoille virtuaalinen kohtaamispaikka Oppijantupa. Tilassa toteutetaan muun muassa huoltajien iltoja, väyläopintoihin ja opintojen aloitukseen liittyviä infoja, hakukahvilaa ja erilaisia työpajoja. Ohjauksen kehittämiskohteeksi määriteltiin oppijantuvan toiminnan vakiinnuttaminen ja laajentaminen sekä hyödyntäminen toisen asteen ohjaustoimijoiden kanssa

tehtävässä yhteistyössä. Lisäksi kehittämiskohteena on Lapin AMK:n ja toisen asteen opinto-ohjaajien yhteistyön kehittäminen, erityisesti Lapin lukioiden opinto-ohjaajien kanssa.

Kolmantena toimenpidekokonaisuutena on korkeakoulu oppimis- ja opiskeluympäristönä. Tässä kokonaisuudessa toimenpiteinä ovat: opetusyhteistyön kehittäminen erityisesti seutukuntien lukioiden kanssa, Lapin AMK:n ja ammatillisten oppilaitosten oppimisympäristöjen hyödyntäminen, yhteiset hankkeet toisen asteen koulutusorganisaatioiden kanssa opetusyhteistyön edistämiseksi. Lisäksi kehittämiskohteena on edistää uusien avoimen ammattikorkeakouluopetuksen järjestämissopimusten syntymistä yhteistyöoppilaitosten kuten kansanopistojen kanssa.

Lopuksi

Tulevaisuuden työtehtävät edellyttävät monialaista osaamista ja jatkuvaa uuden oppimista. Tarve koulutukselle ja uuden oppimiselle läpi työuran kasvaa. Yhteiskunnalliset muutokset, työelämän uudenaikaiset osaamistarpeet ja koulutuspolitiikan uudistukset haastavat koulutusorganisaatioita kehittämään yhteistyötä toistensa ja työelämän kanssa. (Sitra 2019.)

Lapin AMK:n toisen asteen yhteistyön kehittämissuunnitelma on laadittu huomioiden nykytila ja tulevaisuuskuva. Toisen asteen yhteistyön kehittämistoimenpiteiden avulla otamme yhdessä toisen asteen koulutusorganisaatioiden kanssa askeleita kohti systemaattista ja koordinoitua yhteistyöstä jatkuvan oppimisen edistämiseksi. Yhteisellä kehittämistoiminnalla tuemme sekä yksilöiden osaamisen kehittämistä, kehitämme TNO-palveluita sekä tuemme aluekehitystä. Rakennetaan yhteistyöllä tulevaisuutta.

Lähteet

Ahola, S., Aittola, H., Salminen, T., Spoof, J. 2020. Lukioiden korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:3. Viitattu 20.12.2021 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-823-6> .

Erilaisia polkuja pitkin ammattiin (EPPA) -hanke. Viitattu 20.12.2021 www.redu.fi/eppa . HE 41/2018. Hallituksen esitys eduskunnalle lukiolaiksi. Viitattu 4.1.2022 <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2018/20180041.pdf> .

Karvi 2016. Liikettä niveliin. Ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun johtavien opintopolkujen ja koulutusasteiden yhteistyön toimivuus. Kansallinen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisuja 2016:2. Viitattu 29.11.2021 https://karvi.fi/app/uploads/2016/02/KARVI_0216.pdf .

Lukiosta korkeakouluun (LUKKO) -hanke. Viitattu 20.12.2021 www.lapinamk.fi/lukko .

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) 2017. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030. Viitattu 12.12.2021 <https://minedu.fi/korkeakoulutuksen-ja-tutkimuksen-visio-2030> .

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) 2018. Ammatillisen koulutuksen reformi. Viitattu 29.11.2021 <http://minedu.fi/amisreformi> .

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) 2019a. Katse korkealle ja horisontti laajaksi – Näkökulmia ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen yhteistyöhön. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:26. Viitattu 29.11.2021 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-652-2> .

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) 2019b. Katse korkealle: Näkökulmia lukioiden ja korkeakoulujen yhteistyöhön. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:6. Viitattu 29.11.2021 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-620-1> .

Riihiniemi, N. 2020a. Lukioyhteistyöllä matalampi kynnys korkeakouluopintoihin. Viitattu 29.11.2021 <https://www.lapinamk.fi/fi/Esittely/Ajankohtaista/Pohjoisen-tekijat---Lapin-AMKin-blogi?ln=dottwdnc&id=45b4859f-7eb0-4fea-8985-f6a0c0baffee> .

Riihiniemi, N. 2020b. Ammatillisen toisen asteen kanssa tehtävän yhteistyön nykytila Lapin AMKissa. Julkaisematon lähde.

Sitra 2019. Kohti osaamisen aikaa - 30 yhteiskunnallisen toimijan yhteinen tahtotila elinikäisestä oppimisesta. Sitran selvityksiä 146. Viitattu 29.11.2021 <https://www.sitra.fi/julkaisut/kohti-osaamisen-aikaa/> .

Suomen virallinen tilasto (SVT) 2021. Opiskelijat ja tutkinnot. ISSN=2737-0399. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 10.12.2021 <http://www.stat.fi/til/opiskt/index.html> .

Valtioneuvosto 2021. Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko. Viitattu 3.1.2021 https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/VNS_1+2021.pdf .

Vartiainen, R., Löf, J. & Holopainen, P. 2020. Lappilaista timanttia hiomassa. Teoksessa R. Vartiainen, J. Löf, S. Upola, P. Holopainen. & J. Koivumaa (toim.), Yhteistyöllä uudenlaista ohjausosaamista erilaisissa oppimisympäristöissä. Lapin ammattikorkeakoulun 6/2020, 297–302. Viitattu 29.11.2021 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-316-350-8> .